

Szabó K. Attila

Magyar neveléstörténeti kronológia különös tekintettel Erdélyre

Hibaigazítás: Előző lapszámunk 118. oldalán az „1568. Torda” előtti szövegbe nyomdahiba csúszott. A szövegsáv helyesen így hangzik:

1560	A nagyszombati r. kat. zsinat (Oláh Miklós esztergomi érsek elnökletével) határozata	Körülhatárolja a tanító feladatait és körvonalazza a tananyagot. Határkő a népoktatás történetében.	A latin nyelvű dokumentum „schola”-ként említi. A népiskola mint intézménytípus történetét ettől számítja a magyar neveléstörténet.
------	--------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

(2. rész)
1765–1868

Kelkezés (év, periódus)	Dokumentum, esemény, személyiség	Tartalma, hatása, jelentősége	Megjegyzés
1765	Erdélyt nagyfejedelem-ségi rangra emeli Mária Terézia.	Ennek értelmében ügyeit a közvetlenül Bécs irányítása alatt álló gubernium (főkormány-szék) intézte. Erdély iskoláit a Habsburg összbirodalom iskolaszervezetének részévé igyekeznek tenni.	1778-ig a Temesi Bánság sajátos helyzetben volt: „egyedüli és kizárólagos” földbirtokosa a királynő lévén, közvetlenül Bécsből kormányozták.

1769. júl. 16.	Mária Terézia által kibocsátott rendelkezés deklaráta, hogy az iskolaugy királyi felségjog.	Ezzel jelentősen korlátozta a magyar liberális ellenzék nemzeti törekvéseinek érvényesülését az oktatásügyben	
1769. nov. 9.	Az uralkodó rendelete	A kancellária indította meg az oktatás korszerűsítésével kapcsolatos munkálatokat	
1760-as évek második fele	Nyugat-Európában kezd elterjedni az ún. normamódszer (normaiskola) („methodus normalis”).	Az új módszer – helyesebben tanítási technika (ugyanis nem egyszerű módszerről van szó) – alapelve az „egy osztály – egy tanító” (az összevont osztályok helyett). Magának a tanítás technikájának a fő elemei: a tanító vezetésével, az egész osztállyal egyidőben történő „együtt-tanulás” (és nem egyenként külön-külön a tanulókkal, mint a régi módszer): <i>együtt olvasás</i> a tankönyvből; „ <i>katekizálás</i> ”: kérdés-felelet – kérdeve kifejtő – formájában történő tanítás-tanulás; <i>együtt memorizálás</i> : kezdőbetűs táblázatok segítségével. Az így működő iskolákat a német <i>Normal Schule</i> lapján magyarul „norma iskola”-nak „normális iskolának”, majd „nemzeti főiskolának” nevezték.	A későbbi tapasztalatok alapján a szakemberek véleménye kezdett megoszlan a módszerről. Legfőbb értékének a tanulók gondolkodását serkentő „katekizálást” tartották, leggyengébb pontjának pedig a közös memorizálást, mert ez mechanikus ismeretelsajátítást eredményezett. A módszert Szilézia (akkor Poroszország része) egyik kisvárosa (Sagan) Ágostonrendi apátja, Ignaz Felbiger dolgozta ki és alkalmazta először.
1771	A bécsi udvar ténylegesen beindítja a népoktatás korszerűsítését célzó, az egész birodalomra kiterjedő reformját.	Ennek első lépéseként Ausztriában létrehozzák az első normaiskolákat. Ezzel az összes iskola számára mintául szolgáló új iskolatípus elterjedése vette kezdetét a Habsburg birodalomban.	(norma = minta, zsinórmérték)

<p>1770–1772</p>	<p>Statistikai felmérés a kisiskolákról (Mária Terézia 1769. évi rendelete alapján)</p>	<p>A felmérés célja pontos képet kapni a kisiskolák helyzetéről az egész birodalom területén. A felmérés szempontjai közt többek között szerepelt az alkalmazott módszer is.</p>	
<p>1770-es évek eleje</p>	<p>Normaiskolák létesítése Erdélyben</p>	<p>Először (1772-ben) a nagyszebeni árvaház fiúiskolájában és az Orsolya-rendi apácák leányiskolájában kezdték alkalmazni az új módszert.</p>	<p>A módszert ismerő kellő számú tanító és magyar tankönyv hiánya miatt ilyen iskolákat csak a nagyobb városokban hozhattak létre.</p> <p>A normaiskola-együttes egy több tagozatból álló intézmény volt, amelynek magját a három (vagy négy) tanítós városi népiskola – amelyben a tanítóképző tagozat hallgatói a normamódszer alkalmazását figyelhették meg és gyakorolhatták (ma gyakorlóiskola) – és a tanítóképző tagozat alkotta.</p> <p>Ez az iskolatípus az anyanyelvű „nemzeti” népiskolák többszintű rendszerének a legmagasabb szintjét képezte.</p> <p>Ez volt az első próbálkozás Közép-Európában a tanítóképzés intézményesítésére.</p>

1774	A népoktatási reform gyorsítása céljából Mária Terézia Bécsbe hívja Ignaz Felbigert a normamódszer kidolgozóját.	Ignaz Felbiger új általános népiskolai rendtartást dolgoz ki az ausztriai kisiskolák újjászervezésére (röv. németül: Allgemeine Schulordnung). A fő cél a <i>normamódszer</i> minél szélesebb körben való <i>elterjesztése</i> . Ennek érdekében olyan normaiskola-egyetteseket hoztak létre, amelyekben a tanítójelöltek és azon tanítók, akik már kisiskolai – népiskolai – tanítóként működtek – többhónapos tanfolyam keretében –, gyakorlati kiképzést kaptak a módszer alkalmazására. A bécsi <i>Normal Schule</i> mintájára a következő években birodalomszerte több normaiskola-egyettes nyílt meg.	A normamódszer volt az első olyan oktatási mód, amelyet hivatalos állami rendelkezéssel országos bevezetésre irányoztak elő.
1774	A kormányzat rendelkezése mintaiskolák felállításáról Kolozsvárott és Nagyszébenben		
1774 és 1775	Erdélyre vonatkozó királyi népoktatási rendeletek	Előírják az erdélyi egy-, két- és háromtanítós népiskolák tananyagát, a tanulók beiskolázását (6-9 év és 9-13 év – ez utóbbi életkorúak számára csak nyári ismétlés), a tanév szerkezetét (külön a városi és falusi iskolák számára), a tanítók javadalmazását, a tandíjat.	A kutatók becslése szerint az erdélyi magyar elemi iskolák száma 530 körül volt.
1775	Megnyitják a temesvári normaiskola-egyettest	Ezzel a tág értelemben vett Erdélyben is – a partiumi részeket is beleszámítva – kezdetét veszi az intézményes tanítóképzés. A norma-	A Temesi Bánság tanítóképző tagozatos normaiskolája 1845-ig működött (német nyelven).

		iskola tanítóképző tagozatának hivatalos neve: „schola praeparandarum ad magisteria” = „az iskolamesterségre készülők iskolája”. A XIX. század első felétől: preparandia (tanítóképző intézet), tanulója: prepa (tanítójelölt).	
1776	Nagyszébenben tanfolyamot szerveznek a normamódszer ismeretetésére	A tanfolyamon vidéki tanítók vettek részt.	Nincsenek pontos adatok arra vonatkozóan, hogy hány évig folyt itt normaiskolai tanítóképzés.
1776–1777	Az I. <i>Ratio Educationis</i> . Az uralkodó az 1776–1777-ben készült, három fő részből álló „szabálykönyvet” az 1777. aug. 22-én kelt rendelettel bocsátotta ki.	A három fő részből álló mű a magyar neveléstörténetben az első olyan nagyszabású kiadvány (reformtervezet), amely átfogja az egész közoktatást az elemi iskolától az egyetemig. A munka szerzői nagyszerű diplomáciai érzékkel a Habsburg birodalom területén érvényben levő azon törvényekből indultak ki, amelyek a nevelésről való gondoskodást a „fenntartott királyi felségjogok” közé iktatták, de a végrehajtást a közigazgatási hatóságokra bízták. Ennek megfelelően a Ratio az egységes színvonalra emelés érdekében szükségesnek látja az iskolák állami felügyelet alá helyezését felekezetre való tekintet nélkül, hangsúlyozva ugyanakkor, hogy „mindenkor ügyelni kell a nemzet sajátosságaira”. Annak köszönhetően, hogy így	A reformszervezetet Ürményi József, a magyar udvari kancellária tanácsosa állította össze munkatársaival, Makó Pállal és Tersztyánszky Dániellel az uralkodó megbízásából. <ul style="list-style-type: none"> – Eredetileg latin nyelven készült, innen ered a rövidített címe. A teljes magyar címe: A nevelésnek és az egész tanügynek rendje Magyarországon és kapcsolt tartományaiban – Magyarország területét 9 nagy tankerületre osztotta és mindenik székhelyén (de más nagyobb városokban

		<p>közelítette meg a rendkívül kényes és bonyolult kérdést, a bécsi Udvari Tanulmányi Bizottság a reformtervezetet elfogadta. Bár a protestáns egyházak a Ratiot mint nem törvényen alapuló királyi rendeletet magukra nézve nem ismerték el, mivel az iskolák felletti önrendelkezési joguk megcsorbítását látták benne, mégis azáltal, hogy – ha bizonyos kompromisszumok árán is – olyan konkrét programot nyújtott, amelyben az adott viszonyok és lehetőségek közepette igyekezett érvényesíteni a magyar nemzeti érdekeket és törekvéseket, megakadályozva, hogy a magyar tanügyet beolvasszák a német örökös tartományok közoktatási rendszerébe, és biztosította annak viszonylagos függetlenségét, a magyar neveléstörténetben fontos határkövet jelent.</p>	<p>is) normaiskola-együttes létrehozását irányozta elő. (Közülük az egyik a nagyváradi volt.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – A tankerületek élén mint állami tisztségviselők a tankerületi királyi főigazgatók álltak. A normaiskolák és a népiskolák ügyeit a főigazgatónak alárendelt népiskolai felügyelő intézte.
1776	Megalakul az Erdélyi Római Katolikus Státus	Ez volt az erdélyi kat. iskolák ügyeit intéző önkormányzati szerv.	1866-ig az erdélyi Gubernium egyik hivatalaként működött.
1777	Nagyváradon megnyílik a normaiskola-együttes	Nagyvárad volt az erdélyi tankerület székhelye.	Tanítóképző tagozata 1845-ig működött.
1777	Zalatnán normaiskola-együttest alakítanak		

1778	Királyi rendelet	Kötelezte a falvak és mezővárosok népiskoláinak tanítóit, hogy a hozzájuk legközelebbi nagyobb népiskolákban már alkalmazott norma-módszert tanulmányozzák és maguk is azt alkalmazzák.	
1779	Nagykárolyban megkezdí működését az ungvári tankerület normaiskola-együttese.	Egyes adatok szerint 1840-ben átköltöztették Szatmárnémetibe, ahol 1856-tól mint kir. róm. kat. tanítóképző működött 1924-ig, majd pedig 1943-tól 1948-ig. Az intézet megszűnésének pontos időpontját a helytörténeti kutatások még nem tudták egyértelműen tisztázni.	Hosszú időn át az akkori váradi tankerület királyi főigazgatója, gróf Károlyi Antal tartotta fenn.
1780	Az apostoli magyar hazának nemzeti iskolai gyakorló nevendék kisdedeknek szabott rendtartási vagy regulái	Ez volt a magyar népiskolára vonatkozó első hivatalos állami rendtartás.	
1781	II. József király kiadta a „ <i>Norma regia pro scholis magni principatus Transilvaniae</i> ”-t	Az erdélyi nagyfejedelemség tanügyét szabályzó dokumentum („iskolai kódex”) funkciója ugyanaz volt, mint az I. <i>Ratio Educationis</i> nak Magyarországon: az egységes állami irányítás és felügyelet alatt álló iskolarendszer kereteinek létrehozása a korábbi, felekezetek szerinti széttagoltság helyett. Ennek megfelelően a <i>Ratio Educationis</i> szellemében készült. – Fő érdeme, hogy „az erdélyi iskolák	A XVIII. század végén, a XIX. század elején kezd megpezdülni a módszertani szakirodalom: a népiskolák számára „vezérkönyv”-eket, „vezérfonal”-akat adnak ki. A legjelentősebbek: Losontzi Hányoki István: <i>Hármas Kis Tökör</i> (1773–1868 között 71 kiadást ért meg); Révai Miklós: <i>ABC Könyvetske a Nemzeti</i>

	A Norma előírásainak végrehajtására létrehozták az erdélyi Tanügyi Bizottságot (Commissio Literaria)	<p>kormányzatát egészen új mederbe tereli”.</p> <p>– A protestánsok a Norma Regiat ugyanazon indokkal nem fogadták el, mint a Ratiot.</p> <p>Az iskolaügy állami irányító szervként a Gubernium keretében működött 1848-ig. Tagjai közt helyet kaptak az Erdélyben elismert vallások (róm. kat., ref., evang., unit.) képviselői.</p>	<p><i>Skóláknak Hasznokra</i> (1778); <i>A magyar nyelv tanításának két részei</i> (1779); <i>Az ékesírásnak Nemzeti Skólákra alkalmazott eleji</i> (1779); Perlaky Dávid: <i>A gyermek jó neveléséről való rövid oktatás</i> (1790); <i>A tanítók kötelességei</i> (1797); <i>A tanítás módja</i>; Józsa János: <i>Oskolai vezér az oskolamesterek számára</i> (1817).</p>
1782	Rendelkezés „közös iskolák” létrehozásáról	A rendelkezés előírta, hogy vegyes vallású településeken, ahol csak egyetlen népiskola van, oda járjon a helység minden gyermeke. Ez volt a vallási szempontból „vegyes iskola” első megjelenése a magyar tanügy történetében. (A későbbi községi iskola őse.)	
1794	Megnyílt a székelykeresztúri unitárius gimnázium.		
1806	Megjelenik a <i>Ratio Totiusque Rei Literariae per Regnum Hungariae et Provincias adnexas</i> (II. Ratio) – A köznevelés és a művelődés átfogó rendje a Magyar Királyságban és tartományaiban.	<p>Új szabálykönyv az 1777-i Ratióból leszűrt tapasztalatok, tanulságok és a magyar jozefinista értelmiség elképzelései alapján a közoktatás újjászervezésére (megreformálására).</p> <p>– A három fő részből álló mű (I. A tananyag kiválasztása; II. Tanügyigazgatás; III. Egyéb művelődési intézmények) két igen fontos elvre épült: 1. <i>Az elemi</i></p>	

		<p><i>iskolában az anyanyelvű oktatás biztosítása („népnyelvű iskola”); 2. A vallási megkülönböztetések megszüntetése az oktatásban.</i> Ugyanakkor tiszteletben tartva a protestáns tanügy autonómiáját, ezen felekezetek iskolái számára nem tartotta kötelezőnek rendelkezéseit.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Előírta a 6-12 éves gyermekek tan kötelezettségét. – Meghatározta a felsőbb osztályba lépés feltételeit, amelyeket érvényesnek tekintett minden tanulóra, társadalmi hovatartozására való tekintet nélkül. – A Ratio vitathatatlan érdemei mellett sok területen eredeti céljával ellentétben elmaradott álláspontot képviselt és emiatt csak kevés előbbre lépést hozott a magyar oktatásügyben. 	
1828. jún. 1.	Megkezdte működését Budán Magyarország első óvodája: „Angyalkert”.	Brunszvik Teréz grófnő saját költségén nyitotta meg. Ez volt Közép-Kelet Európa első kisdedovó intézete.	
1828 ősze	Egerben megnyílt az első önálló magyar tannyelvű tanítóképző intézet.	Az intézet két évfolyammal működött. Innen kerültek ki e korszak első kántortanítói.	Megalapítója Pyrker János László patriarcha érsek. Az intézet 1948-ig mint érseki kat. tanítóképző működött.

1836	Megalakult a Kisdedóvó Intézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesület.	A közoktatás ügye – 1769 óta – még mindig királyi privilégium volt. A reformkori liberális nemesi ellenzék úgy ítélte meg, hogy az óvoda mint a nevelési intézmények hivatalos rendszerén kívül álló új intézmény nem tartozik a királyi felségjogok közé, ezért benne szabadabban érvényesíthetők a nemzeti érdekek. Ennek a felismerésnek az eredményeként az óvoda a bécsi udvarral szemben álló ellenzék művelődéspolitikájának a homlokterébe került, az óvodaalapítás pedig nemzeti ügyet képező mozgalommá terebélyesedett. Ennek köszönhetően Magyarország egész területén kezdett kialakulni az óvodahálózat.	Az egyesület tagjai közt olyan jeles politikusokat, írókat, művészeket, közéleti személyiségeket találunk, mint: Kossuth Lajos, Eötvös József, Wesselényi Miklós, Brunszvik Teréz, Fáy András, Nyári Pál, Perczel Mór, Jósika Miklós, Bezerédj Amália, Teleki László, Klauzál Gábor.
1837	Az első magyarországi óvóképző intézet megnyílása Tolnán	Az óvónőképzőbe 1854-ig csak fiúkat, 1854–1877 között fiúkat és lányokat, 1877-től csak lányokat vettek fel.	A tolnai óvóképzőt 1843-ban Pestre helyezték át.
1838	A Székelyudvarhelyi ref. Zsinat határozata a tanítókról	„Bekeblett tanító” csak az lehet, aki sikeres „rigurosum examen”-t tett a Collegiumban, „fogadott mester” (tanító) pedig az, aki bár nem tett ilyen vizsgát, az eklézsia mégis tanítónak fogadta.	
1839	A nagyenyedi kollégiumban tanítóképző tanfolyam indul.		

<p>1843–1844</p>	<p>Országgyűlési határozat felekezeti tanítóképzők felállításáról.</p>	<p>Minden felekezet számarányának megfelelően köteles tanítóképzőket felállítani. Ennek eredményeként a következő években fokozatosan kezd kiépülni a felekezeti tanítóképző-hálózat: 18 ilyen jellegű intézmény jön létre Magyarország területén, melyből 9 római katolikus, 4 református, 3 görögkeleti és 2 evangélikus.</p>	
<p>1844</p>	<p>„Részletes tanmódszer vagy az egyes oktatási tárgynak sikeres tanítására vezérlet” (Buda)</p>	<p>Az első magyar nyelven írt állami módszertani kézikönyv népiskolai tanítók számára.</p>	
<p>1845</p>	<p>„Magyarország elemi tanodáinak szabályai”</p>	<p>A népoktatás újjászervezésére vonatkozó, a király által jóváhagyott dokumentum, amely az „alsó elemi” (2 osztályos) iskolát minden 6-12 éves korú gyermek számára kötelezővé tette. Ezzel érvényüket veszítették az 1806-i Ratio Educationis rendelkezései.</p>	<p>A rendelet 1868-ig volt érvényben.</p>
<p>1840–1850</p>	<p>Az első erdélyi óvodák megnyílása</p>	<p>Az eddig feltárt adatok szerint 1850 előtt Erdélyben 27 helységben 30 óvoda működött. Az elsők Kolozsvár, Temesvár és Arad gyárnegyedeiben nyíltak meg. Székelyföldön az első óvodák a marosszéki Makfalván, Mezőbándon, Mezőmadarason és Kibéden nyíltak meg az 1840-es években.</p>	<p>Az erdélyi óvodák alapításában különös érdemeket szerzett báró Wesselényi Miklós, Szász Károly és Medgyes Lajos.</p>

1848. ápr. 7.	Az uralkodó kinevezte az első magyar felelős kormányt.	A márciusi forradalom vívmányaként megalkult önálló kormányban a vallás- és közoktatásügyi („kultusz”) miniszter Eötvös József lett.	A magyar oktatásügy újjászervezésére irányuló 1848-as törekvései (törvények, törvénytervezetek, pályázatok) a forradalom bukása miatt nem valósulhattak meg.
1848 tavasza	A 20 törvény „a vallás dolgában” A miniszter új országos népiskolai statisztika készítését rendelte el. Pályázat 16 fiatalember számára poroszországi tanulmányútra	„Minden bevett vallásfelekezet egyházi és iskolai szükségletei közállami költségek által fedeztessenek.” Ez volt az első törvény Magyarországon, amely a közoktatás anyagi fedezetének biztosítását a központi költségvetésből irányozza elő. A terv szerint a tanulmányútról hazatérve tanítóképző intézeti tanárokként tevékenykedtek volna.	
1848 július	Egyetemes tanítói gyűlés Pesten	Az ország mindegyik intézménytípusa – az óvodától az egyetemig – képviseltette magát.	
1848. augusztus	Az elemi népoktatási törvénytervezet vitája az országgyűlés képviselőházában, majd pedig a felsőházban	A képviselőház – jelentős módosításokkal – elfogadta, a felsőház azonban a súlyos politikai helyzetre hivatkozva elhalasztotta.	
A XV. sz.-tól 1848-ig	Néhány adat az erdélyi falusi iskolákról	Az iskolatörténeti kutatások alapján: – Marosszék 90 falujában 1152	

		(1577–1848) – Kalotaszeg 34 falujából 392 (1466–1848) tanítónak a neve ismert.	
1849 őszétől az 1850-es évek vége	Abszolutista államvezetés	A szabadságharc leverésével az unió érvényét veszítette, s a Partiumot Erdélyhez csatolva a közvetlenül Bécsből irányított katonai parancsnokságok irányították. Ezek tanügyi osztályai irányították 1860-ig a tanügyet is.	
1850	A korábbi királyi akadémiából – leválasztva a bölcséleti fakultást – jogakadémiát hoztak létre Kolozsvárt és Nagyváradon.		A kolozsvári jogakadémiaként 1872-ig, a nagyváradi pedig 1918-ig működött.
1851 szeptembere	A gimnáziumot végzett erdélyi tanulók Nagyváradon és Temesvárt tehetik le az érettségi vizsgát.	Ez volt az első érettségi vizsgaszesszió Magyarországon és Erdélyben. A diákok katolikus-protestáns vegyes bizottság előtt vizsgáztak magyar vagy német nyelven.	
1851	Statisztikai adatok Erdély iskoláiról.	A népiskolák száma 2146, melyből: – magyar anyanyelvű: 949 – román anyanyelvű: 742 – német anyanyelvű: 455	Az adatok hitelességét illetően fenntartásai vannak a kutatásnak.

1853	A kolozsvári ref. kollégium kebelében ref. fiú-tanítóképző kezdi meg működését.		1858-ban átköltöztették a nagyenyedi Bethlen Kollégiumba.
1854	Nagyváradon róm. kat. fiú-tanítóképző kezdi meg működését.		Egyes kutatók 1856 (Mészáros I.), mások 1843-ra (Kiss J.) teszik, de a helyi kutatások 1854 mellett tanúskodnak.
1855	Rendelet kötelezi a már működő, de tanítóképzői képzéssel nem rendelkező tanítókat a tanítóképző elvégzésére.	A rendelet az ilyen helyzetben levő tanítóknak és segédtanítóknak hároméves határidőt szabott meg. Ha ezalatt nem szereznek szakképesítést, nem taníthatnak tovább.	Erre 1857-ben újabb rendelkezés figyelmeztette az érintetteket.
1855	Rendelkezés: a kisebb népiskolákat háromosztályos alsó elemi vagy négyosztályos főelemi iskolákká kell átalakítani.	A népiskolák fenntartása továbbra is a helység lakosságának a kötelessége.	A kisebb, kétosztályos népiskola ezennel háromosztályossá, az ötosztályos főelemi pedig négyosztályossá vált.
1857	Szatmárnémetin róm. kat. tanítóképző kezdi meg működését.	Az intézetet az Irgalmas nővérek apácarend tartotta fenn.	Kiss József szerint 1847-től 1857-ig fiú-tanítóképzőként működött, de a helyi kutatások ezt nem igazolták. 1924–1941 bezárva. 1941–1948 közt ismét működött.

1858	Nagyváradon római kat. tanítóképzőt nyitott az Orsolya-rend.		1923-ban megvonták nyilvánossági jogát, amelyet megszakításokkal 1948-ig visszanyert. 1948-tól mint állami magyar tanítóképző működött. 1956-ban megszűnt.
1858	Az első hiteles statisztika az erdélyi ref. elemi iskolákról és a tanítókról (Erdélyi Ref. Egyházkerület és a Királyhágómelléki Ref. Egyházkerület).	540 gyülekezet – 504 elemi iskola, 21.683 gyermek, 545 tanító.	Forrás: Református Szemle XLIII. évf. 1948. március.
1858	Csíkсомlyón megnyílik a róm. kat. fiú tanítóképző.		1922-ben átköltöztették Csíkszeredába.
1858	A nagyenyedi Bethlen Kollégiumban ref. fiútanítóképző kezd működését.		A kolozsvári ref. kollégiumból költöztették át.
1866	Újjáalakul az Erdélyi Római Katolikus Státus.	Ez volt az erdélyi kat. iskolák önkormányzati szerve. Szervezeti szabályzatát 1867-ben hagyta jóvá az uralkodó.	A XVII. században létrehozott szervezetet 1767-ben az erdélyi Gubernium hivatalai közé helyezték. 1845-ben megszüntették.

<p>1867</p>	<p>Kiegészítés – Eötvös József az új magyar kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere.</p>	<p>Létrehozta az Osztrák-Magyar Monarchiát (dualista rendszer). Megszűnik Erdély különállása.</p>	
<p>1868</p>	<p>– A XXXVIII. Törvénycikk a népiskolai közoktatás tárgyában. – A 9. törvény. – A 44. törvény.</p>	<p>– Eötvös József miniszter a közoktatás átfogó reformjára vonatkozó javaslatát az országgyűlés mindkét háza elfogadta, majd a király is szentesítette, s így törvényerőre emelkedett. Ez volt az első magyarországi tanügyi törvény. Határkövet jelent a magyar közoktatás történetében. A III. fejezetének 14. paragrafusa kimondja, hogy minden népoktatási intézmény hitfelekezetre való tekintet nélkül állami felügyelet alá kerül. A VII. fejezet 81. paragrafusa előírta 20 állami tanítóképző felállítását. – Teljes iskolai autonómiát biztosít a román és a szerb egyházak számára. – Kimondja az egyházi, közösségi és magániskolák egyenrangúságát az állami iskolákkal, valamint azt, hogy az oktatás nyelvét az iskola fenntartói határozzák meg.</p>	<p>Magyarországot 8 tankerületre osztotta. Erdély és Partium külön tankerületet alkotott Kolozsvár, illetve Nagyvárad székhellyel. A törvény 81. paragrafusa foglalkozik a tanítóképezdek kérdésével: a tanulók felvételének követelményei; a tanmenet; mindenik képezdeknek 6 osztályos osztatlan gyakorlóiskolával és 2 kat. hold földterülettel kell rendelkeznie (a tanulók mezőgazdasági gyakorlati képzése).</p>